

מדינת ישראל - משרד הבריאות

שרותי בריאות הציבור

חוזר ראש השרות

חוזר מס': 2/2007

תאריך: 18/3/07

**הנושא: הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי בריאות ועובדים אחרים
הנחשפים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם**

אני מתכבד לצרף הנחיות אלה המחליפות את "הנחיות למניעת שחפת אצל עובדים בשירותי
הבריאות" אשר פורסם ב- 16.10.94 (חוזר שירותי בריאות הציבור מס' 13-94).

להלן השינויים העיקריים בהנחיות הנוכחיות:

- א. הרחבת אוכלוסיות היעד של (סעיף 4).
- ב. הגדרת חלות ההנחיות (סעיפים 3 ו-5) והאחריות למימון הפעולות המתוארות בנוהל.
- ג. עדכון ערכי הסף (threshold) (סעיף 6.1).
- ד. עדכון הגדרת "היפוך" בתבחין טוברקולין (סעיף 6.2).
- ה. אין להתייחס להרכבת BCG בעבר בעת פירוש תוצאת תבחין טוברקולין (סעיף 8.1.1).
- ו. אין לבצע צילום חזה באופן שיגרתי לכל מועמד לעבודה, אלא בהתאם לתוצאות תבחין טוברקולין (סעיף 8.2.1).
- ז. הגדרת תכיפות ביצוע בדיקות חוזרות (סעיף 8.4).
- ח. תרשים זרימה בנושא הפניית עובדי בריאות חדשים וותיקים לקביעת ערך בסיס (baseline) (נספח מס' 3).

תודתי ניתנת בזאת לעוסקים במלאכה ד"ר ד. שם טוב, ד"ר ז. מור, ד"ר ג. פינסקר וגב' ר. זך,
אשר ערכו את הנוהל בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא שחפת.

בברכה,

ד"ר אלכס לבנטל
ראש שירותי בריאות הציבור

משרד הבריאות -		שירותי בריאות הציבור		- מדינת ישראל	
שם התדריך: הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי בריאות ועובדים אחרים הנחשפים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם		מספרו:			
נוהל מתאריך: 16.10.94		בתוקף מיום:		תאריך עדכון: 15.2.2007	
<div>1 כללי:<p>עובדי בריאות ועובדים אחרים (המוגדרים בנוהל) נחשפים לעיתים לחולי שחפת פעילה במסגרת עבודתם. בשנים האחרונות חלו שינויים בהגדרת אוכלוסיות היעד של נוהל זה ובהגדרת הספים לפירוש תוצאת תבחין מנטו חיובית. כמו כן, בנוהל זה נוספו כללים לביצוע תבחין מנטו חוזר בעובדים אלה.</p><p>הנחיות אלה מחליפות את חוזר ראש השרות מס' 13/94: "הנחיות למניעת שחפת אצל עובדים בשירותי בריאות" מתאריך 16.10.94, ומעדכנות חלק מההנחיות המופיעות בחוזר ראש שירות 8/95: "ביצוע הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי מערכת הבריאות, נספח לנוהל 13/94", מתאריך 29.3.95.</p></div>					
<div>2 מטרה:<p>מטרת נוהל זה היא להגדיר את תהליכי האבחון והמניעה של שחפת חבונית בקרב עובדי בריאות ועובדים אחרים אשר נחשפים בצורה משמעותית לחיידק השחפת במסגרת עבודתם, על מנת להציע טיפול מונע מוקדם ככל האפשר.</p></div>					
<div>3 עקרונות:<p>3.1 האחריות על ביצוע הנוהל מוטלת על המעסיק/מנהלי בתי הספר למקצועות הבריאות (פרוט המקצועות לפי סעיף 4.2). עלות ביצוע תבחין טוברקולין, צילומי החזה והערכת המלש"ח בהקשר זה הנם על חשבון המבטח, בהתאם להנחיות מס מקביל (שירותי בריאות בעבודה - 1973), כפי שאומצו בחוק ביטוח בריאות ממלכתי התשנ"ד - 1994.</p><p>3.2 על המעסיק להסביר לכל עובד בריאות המסרב לבצע את הבדיקות המומלצות בנוהל זה את משמעות החלטתו, לרבות מיגבלות בתביעה עתידית כנגד המעסיק בגין הדבקה. עם זאת, תתאפשר העסקתו של עובד המסרב לבצע בדיקות אלה.</p><p>3.3 נוהל זה אינו חל על נבדק הסובל מתסמינים של שחפת פעילה (ראה נספח מס' 1). יש להפנות מקרים אלה בהקדם לאחד מן המרכזים לאבחון וטיפול בשחפת (מלש"ח), או לאחד מבתי החולים היחודיים לשחפת (נספח מס' 2).</p><p>3.4 מועמד לעבודה אשר נמצא אצלו תבחין טוברקולין חיובי (ראה סעיף 6), והופנה אל המלש"ח לברור שחפת פעילה, ו/או שעל פי תוצאת ברור זה לא נמצאה עדות למחלה פעילה, יראו אותו ככשיר לעבודה ללא כל מגבלה שהיא הקשורה לברור זה.</p><p>3.5 תוצאות הברור לשחפת לא יועברו למעביד או למנהל בית הספר למקצועות הבריאות, אלא אך ורק לגורם הרפואי המפנה: מרפאה תעסוקתית/מרפאת פרסונל/אחר (נספח מס' 3).</p></div>					
<div>4 משתמשים:<p>4.1 הנחיות אלה מתייחסות לעובדים במסגרות רפואיות וסיעודיות בסיכון גבוה לחשיפה לחיידקי השחפת, כגון: בתי חולים, מרפאות, תחנות לבריאות משפחה, מעבדות אשר מקבלות דגימות של חומר ביולוגי לבדיקה ומכונים רפואיים למיניהם.</p><p>4.2 הנחיות אלה מתייחסות לכל העובדים העלולים לבוא במגע ממושך עם חולי שחפת פעילה, כגון: רופאים, אחיות, מטפלות, מזכירות, עובדי מעבדות מסוימות, עובדים במקצועות פארארפואיים, עובדי נקיון, וכו'. כמו כן, הנחיות אלה חלות על עובדים ותלמידים במקצועות הנ"ל (בהתאם לחוזר 1/2006 של שירותי בריאות הציבור), מורות חיילות, עובדי קליטה או מתנדבים (שרות לאומי או אחר), אשר עלולים לבוא במגע עם חולי שחפת פעילים במרכזי קליטה.</p></div>					
נערך ע"י: דר' ד. שם טוב, דר' ז. מור, ד"ר ג. פינסקר, גבי ר. זך - בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא השחפת.		אושר ע"י: דר'א. לבנטל		חתימה: 	
דף מספר 1 מתוך 7					
משרד הבריאות -		שירותי בריאות הציבור		- מדינת ישראל	

שם התדריך : הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי בריאות ועובדים אחרים הנחשפים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם		מספרו :	
נוהל מתאריך : 16.10.94		בתוקף מיום :	
תאריך עדכון : 15.2.2007			
5 חלות הנוהל: נוהל זה חל על מעסיק של עובדים הנמצאים בסיכון גבוה לחשיפה לחיידק השחפת ועל מנהלי בתי הספר למקצועות הבריאות. כמו כן, נוהל זה חל על מרפאה תעסוקתית/מרפאת פרסונל, לשכות בריאות ומלש"חים.			
6 הגדרות 6.1 הגדרות הספים (threshold): נקודות החיתוך לפי גודל התגובה לתבחין טוברקולין (בשיטת מנטו) לעובדי בריאות ולעובדים בתחומים אחרים, החשופים לחיידק השחפת הן :			
6.1.1 5 מ"מ ומעלה הנו הסף לבירור לשחפת חביונית לעובדי בריאות ואחרים (בסעיף 4.2) שהינם : - עובדי בריאות ואחרים שהיו במגע קרוב וממושך עם חולה שחפת ריאות פעילה ומידבקת. - מדוכאי חיסון, כגון נשאי HIV, ועובדים המקבלים טיפולים מדכאי חיסון (כגון הקרנות, חומרים ציטוטוקסיים, אנטי-מטבוליטים עד 3 חודשים מסיום הטיפול גלוקוקורטיקוסטרואידים בטיפול סיסטמי במינון 15mg ליום לתקופה הארוכה מחודש וכו').			
6.1.2 10 מ"מ ומעלה הנו הסף לבירור שחפת חביונית בקרב עובדי בריאות ואחרים כמפורט בסעיף 4.2 המשתייכים לאוכלוסיות הבאות : - עולים מאתיופיה ללא קשר למועד עלייתם לארץ. - עולים או מהגרים מארצות אחרות בהן שיעור השחפת גבוה ^(*) , <u>במשך 5 השנים הראשונות אחרי הגיעם לישראל</u> . - עובדים ותיקים ואחרים, שעבדו במסגרות בהן היו עלולים להיחשף לשחפת כגון : עובדי בתי-חולים, בתי-אבות, בתי-סוהר ומעצר, וכן מורות חיילות או עובדי קליטה הנמצאים במגע עם אוכלוסיות עולים במרכזי קליטה. - סובלים ממחלות או מצבים בהם יש נטיה לחלות בשחפת בשיעור גבוה, כגון : חולי סכרת לא מאוזנת, לויקמיה ולימפומה, גידולים ממאירים בראש ובצוואר, עובדים לאחר ניתוחי מעקף מעי דק-גס, סובלים מאי-ספיקת כליות כרונית, מצב לאחר ניתוח כריתת קיבה חולי סיליקוזיס או אלו המטופלים ב- <i>infliximab</i> ותכשירים דומים.			
6.1.3 15 מ"מ ומעלה הנו הסף לבירור לשחפת חביונית בקרב עובדי בריאות ואחרים כמפורט בסעיף 4.2, אשר נדרשו להיבדק לצורך קבלתם לעבודה, <u>ולא ידוע שנחשפו קודם לכן לשחפת</u> .			
6.2 היפוך תבחין טוברקולין: עלייה בגודל התגובה לתבחין טוברקולין של 10 מ"מ ומעלה בהשוואה לבדיקת הסינון הקודמת.			
7 ביסוס משפטי: 7.1 חוק ביטוח בריאות ממלכתי התשנ"ד – 1994 7.2 הנחיות מס מקביל (שירותי בריאות בעבודה – 1973) 7.3 חוזר ראש שירותי בריאות הציבור מס' 1/2006 : עדכון נוהל חיסון תלמידי מקצועות הבריאות. ^(*) מדינות בהן שיעור השחפת גבוה (מעל 100 מקרים חדשים לשנה ל-100,000 אוכלוסין) כגון : תימן, הודו, אפריקה דרומית לסהרה (למעט דרום-אפריקה), פיליפינים ותאילנד.			
נערך ע"י : ד"ר ד. שם טוב, ד"ר ז. מור, ד"ר ג. פינסקר, גבי ר. זך – בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא שחפת.	אושר ע"י : ד"ר א. לבנטל	חתימה : 	דף מספר 2 מתוך 7
משרד הבריאות - שירותי בריאות הציבור - מדינת ישראל			

שם התדריך : הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי בריאות ועובדים אחרים הנחשפים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם		מספרו :
נוהל מתאריך : 16.10.94	בתוקף מיום :	תאריך עדכון : 15.2.2007
<p>7.4 חוזר ראש שרותי בריאות הציבור מס' 13/94 : הנחיות למניעת שחפת אצל עובדים בשירותי בריאות.</p> <p>7.5 חוזר ראש שירות 8/95 : ביצוע הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי מערכת הבריאות, נספח לנוהל 13/94.</p> <p align="right">8 השיטה :</p> <p align="center">בדיקות הסינון המומלצות לעובדים חדשים טרם תחילת עבודתם :</p> <p align="right">8.1 תבחין טוברקולין בשיטת מנטו</p> <p>8.1.1 מומלץ כי כל עובד יבדק טרם תחילת עבודתו, אלא אם-כן הוכחה אצלו תגובה משמעותית לתבחין טוברקולין בעבר (ראה סעיף 6). יש לבצע את התבחין בשיטת מנטו (Mantoux) על ידי הזרקה תוך - עורית של 5 יחידות טוברקולין (PPD) ב- 0.1 מ"ל, ולבדוק את גודל ההתקשות במ"מ לרוחב האמה לאחר 48-72 שעות. בעת פירוש תוצאת התבחין <u>אין</u> להתייחס להרכבת BCG בעבר.</p> <p>8.1.2 כאשר התגובה לתבחין הטוברקולין קטנה מ- 10 מ"מ, יש לחזור על התבחין כעבור שבוע ממועד הקריאה, ובכל מקרה לא יותר מאשר שישה שבועות לאחר ביצוע הבדיקה הראשונה. את התבחין החוזר יש לבצע ביד השניה ובריכוז זהה של טוברקולין (Two-step test). התוצאה של התבחין השני תחשב כתוצאה הקובעת.</p> <p>8.1.3 יש לרשום את תוצאת התבחין במילמטרים בתיק בריאות העובד.</p> <p>8.1.4 ההשפעה של התבחין הראשון על התבחין שלאחריו, במובן השפעת הדחף (booster effect), נמשכת לפחות שנה.</p> <p align="right">8.2 הפעילות שיש לבצע אצל נבדק אשר אצלו נמצא תבחין טוברקולין חיובי :</p> <p>8.2.1 לנבדק עם תגובה חיובית לתבחין טוברקולין (כפי שהוגדר בסעיף 6), יש לבצע צילום חזה (אחורי-קדמי וצדדי) ^(*), ולהפנות למלש"ח להמשך בירור.</p> <p>8.2.2 טיפול מונע יינתן לפי החלטת רופא המלש"ח.</p> <p>8.2.3 המעקב יבוצע ע"י המוסד המפנה את הנבדק אל המלש"ח.</p> <p align="right">8.3 בדיקת סינון לעובדים ותיקים אשר לא נבדקו טרם קבלתם לעבודה :</p> <p>על כל עובד ותיק שלא נבדק בעבר לעבור תבחין טוברקולין דו-שלבי בשיטת מנטו, פרט לאלה שהוכחה אצלם תגובה חיובית לתבחין בעבר (ראה סעיף 6). הפעולות הנדרשות בהתאם לתוצאות תבחין הטוברקולין זהות לאלו המפורטות בסעיף 8.2.</p> <p align="right">^(**) ניתן להפנות את העובד למלש"ח עם צילום חזה (אחורי-קדמי וצדדי) שבוצע במקום אחר.</p>		
נערך ע"י : דר' ד. שם טוב, דר' ז. מור, ד"ר ג. פינסקר, גב' ר. זך - בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא השחפת.	אושר ע"י : דר' א. לבנטל	חתימה :
דף מספר 3 מתוך 7		

שם התדריך : הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי בריאות ועובדים אחרים הנחשים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם		מספר
נוהל מתאריך : 16.10.94	בתוקף מיום :	תאריך עדכון : 15.2.2007

8.4 תכניות ביצוע בדיקות חוזרות:

תכניות ביצוע התבחינים החוזרים תלויה בסיכון הגלום במקום העבודה לחשיפה לחיידקי השחפת:

8.4.1 ביצוע תבחין טוברקולין חוזר כל שנה :

- לעובדי מחלקות או מרפאות בהן אובחנו/טופלו 3 מקרי שחפת בשנה או יותר.

- לעובדי מעבדות שחפת, מכוני רנטגן, חדרי מיון ויחידות לטיפול נמרץ.

- לעובדים הנזכרים לעיל, שנמצא אצלם תבחין טוברקולין חיובי, הפעולות הנדרשות זהות לאלו המפורטות בסעיף 8.2.

8.4.2 ביצוע תבחין טוברקולין חוזר כל 5 שנים :

עובדים במסגרות השונות מהמפורט בסעיף 8.4.1 בהן אובחנו/טופלו 1-2 מקרי שחפת בשנה.

8.4.3 אין צורך בבדיקות חוזרות לכל שאר אוכלוסיות העובדים.

8.4.4 נבדק אשר בעבר הדגים תוצאה חיובית לתבחין טוברקולין בין אם קיבל טיפול מונע או לא, אינו נדרש לבצע תבחינים או צילומי חזה חוזרים באופן רגיל.

8.5 רישום תוצאות ודווח:

המחלקה לרפואה תעסוקתית שמטעמה נשלח העובד לביצוע התבחין תנהל רישום של גודל התגובה (במ"מ) ושל פענוח צילומי החזה, ותרשום את הנתונים ברשומה הרפואית או הסיעודית. רשומה זו תכלול גם את עיסוקו של הנבדק ומקום עבודתו. במידה שיתגלה "היפוך" או מקרה שחפת פעילה בקרב אנשי הצוות הרפואי, המחלקה לרפואה תעסוקתית תעדכן את לשכת הבריאות האזורית. על המוסד לבצע חקירה אפידמיולוגית לאיתור מקרה "האינדקס" ולזהוי מגעים נוספים בהדרכת לשכת הבריאות ובפיקוחה.

8.6 היפוך בתבחין טוברקולין

היפוך (conversion) בתבחין הטוברקולין מוגדר כעלייה בגודל התגובה לתבחין טוברקולין של 10 מ"מ ומעלה בהשוואה לבדיקת הסינון הקודמת בטווח של שנתיים. במקרה זה, מרכזת נושא שחפת בלשכת הבריאות תברר פרטים על מקור החשיפה האפשרי לשחפת ותפנה את העובד להתייעצות במלש"ח, על מנת לעבור המשך בירור, טיפול בשחפת חבונית או במחלה פעילה לפי הצורך.

נערך ע"י : דר' ד. שם טוב, דר' ז. מור, ד"ר ג. פינסקר, גבי ר. זך - בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא השחפת.	אושר ע"י : דר' א. לבנטל	חתימה : 	דף מספר 4 מתוך 7
--	-------------------------	--	------------------

מספרו	שם התדריך : הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי בריאות ועובדים אחרים הנחשים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם		
15.2.2007	תאריך עדכון :	בתוקף מיום :	16.10.94 נוהל מתאריך :

נספח מס' 1 :

תישאל ושאלון נבדק לסימפטומים אופייניים לשחפת

תסמינים אופייניים לשחפת :

- שיעול הנמשך מעל 3 שבועות.
- אובדן תיאבון ו/או ירידה לא מכוונת במשקל.
- הזעות לילה.
- חום סוב-פיברילי ממושך.
- רקיקת דם (המופטזיס).
- כאבים בחזה.

נבדק אשר סובל מאחד מהסימפטומים לעיל לכל הפחות, וקיים חשש כי הוא נחשף לחולה שחפת במהלך עבודתו או במסגרת חייו הנוספות הינו חשוד לתחלואה בשחפת ראות פעילה. במקרה זה, יש לבצע צילום חזה אחורי-קדמי וצדדי ולהפנותו למלש"ח בהקדם.

שם ומשפחה : _____ ת.ז. : _____ מין : ז/נ _____

ארץ מוצא : _____ תאריך עליה : _____

עיסוק : תפקיד : _____ זמן שירות בתפקיד : _____

האם קיבלת בעבר חיסון נגד שחפת? כן/ לא, מתי? : _____ האם ישנה צלקת המעידה על חיסון קודם?
כן/לא _____

האם חלית בשחפת בעבר : כן / לא, מתי : _____

האם נחשפת בעבר לחולה במחלת ריאות ממושכת? כן/ לא, מתי : _____

האם קיבלת טיפול נגד שחפת כן/לא, מתי : _____ אם כן, למשך כמה זמן (חודשים) : _____

_____ איזה (ציין תרופות) : _____

האם אתה מכיר מישהו במשפחה, חברים קרובים שהיה חולה שחפת? כן/לא, מתי : _____

_____ ציין קרבה : _____

האם הנשאל קיבל טיפול מונע? כן/לא, מתי : _____

האם מעשן? כן/לא, כמה סיגריות ליום : _____ ממתי : _____

האם משתעל שיעול ממושך? : כן/לא, ממתי : _____ האם פולט כיח? כן/לא _____

האם היתה ירידה במשקל לאחרונה, ללא סיבה? כן/לא כמה ק"ג? : _____

האם סובל ממחלת חום יותר משבוע? כן/לא, ממתי? : _____

האם סובל מהזעות לילות? כן/לא, ממתי? : _____

דף מספר 5 מתוך 7	חתימה : 	אושר ע"י : דר'א. לבנטל
		נערך ע"י : דר' ד. שם טוב, דר' ז. מור, ד"ר ג. פינסקר, גב' ר. זך - בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא השחפת.

משרד הבריאות -		שירותי בריאות הציבור - מדינת ישראל	
שם התדריך : הנחיות למניעת שחפת אצל עובדי הבריאות ועובדים אחרים		מספרו	
הנחשים בצורה משמעותית לשחפת במסגרת עבודתם			
נוהל מתאריך : 16.10.94	בתוקף מיום :	תאריך עדכון : 15.2.2007	
<p align="center">נספח מספר 2 :</p> <p align="center"><u>רשימת המרכזים לאבחון וטיפול בשחפת (מלש"חים) ובתי החולים הייעודיים לשחפת</u></p>			
	טלפון	פקס	כתובת
מלש"חים :			
אשקלון	08-6745465	08-6745473	מרפאות חוץ, בי"ח ברזילי, אשקלון
באר שבע	08-6233710	08-6284619	רח' רמב"ם 7, באר שבע
חדרה	04-6222389	04-6247703	רח' בוטקובסקי 25, חדרה
חיפה	04-8510420	04-8552933	רח' הגפן, 44 חיפה
ירושלים	02-5017555	02-5385697	מרכז רוקח, רח' שרי ישראל 5, ירושלים
נהרייה	04-9107523	04-9107239	מרפאות חוץ, בי"ח לגליל המערבי, נהרייה
נצרת	04-6028819	04-6028857	בי"ח האנגלי, נצרת
רחובות	08-9468617	08-9468645	רח' אהרונים 32, רחובות
תל אביב	03-6291814	03-6201830	רח' חובבי ציון 16, תל אביב
בתי חולים :			
מח' ריאות	08-9258696	08-9258700	מרכז גריאטרי שמואל הרופא, באר יעקב
מח' ריאות	04-6828953	04-6828528	מרכז רפואי רבקה זיו, צפת
<p>נערך ע"י : דר' ד. שם טוב, דר' ז. מור, ד"ר ג. פינסקר, גב' ר. זך - בהתאם להמלצות הועדה המייעצת למנכ"ל בנושא השחפת.</p>			
אושר ע"י : דר' א. לבנטל		חתימה :	
			
דף מספר 6 מתוך 7			

הפניית עובדי בריאות חדשים וותיקים, העלולים להחשף למחלת השחפת במסגרת עבודתם,

לביצוע תבחין סינון לשחפת לקביעת ערך בסיס (baseline)

